

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
24 червня 2020 року,
Протокол № 10

Проректор з навчальної роботи

_____ Л.І. Чорний
(підпис) (ініціали, прізвище)

24 жовтня 2020 року

м.п.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
з навчальної дисципліни
«ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»
для підготовки на третьому освітньому рівні
здобувачів наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право**

м. Хмельницький
2020

ЗМІСТ

Стор.

1.	Опис навчальної дисципліни		–	2
2.	Заплановані результати навчання		–	3
3.	Програма навчальної дисципліни		–	5
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни		–	9
	4.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	–	9
	4.2.	Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять	–	12
	4.3.	Завдання для самостійної роботи аспірантів	–	14
	4.4.	Індивідуальні завдання	–	17
5.	Методи навчання та контролю		–	17
6.	Схема нарахування балів		–	18
7.	Рекомендована література		–	19
	7.1.	Основна література	–	20
	7.2.	Допоміжна література	–	21
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		–	21

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 08 Право
2. Код і назва спеціальності	– 081 Право
3. Назва спеціалізації	– немає
4. Назва дисципліни	– Проблеми теорії держави і права
5. Тип дисципліни	– вибіркова
6. Код дисципліни	– ВК 15
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– третій
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– доктор філософії
9. Курс / рік навчання	– другий
10. Семестр	– третій
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 4/120
2) денна/заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 20
% від загального обсягу	– 16,7
лекційні заняття (годин)	– 12
% від обсягу аудиторних годин	– 60
семінарські заняття (годин)	– 8
% від обсягу аудиторних годин	– 40
самостійна робота (годин)	– 100
% від загального обсягу тижневих годин:	– 83,3
аудиторних занять	– 10
самостійної роботи	– 50
12. Форма семестрового контролю	– Екзамен
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– ОК 1. Філософія науки ОК 2. Тлумачення нормативно-правових

	актів
	ОК 5. Юридична техніка
2) супутні дисципліни	– ВК 14. Філософія права
	ВК 13. Філософсько-правові проблеми юридичної відповідальності
3) наступні дисципліни	– ВК 20. Медіація в юридичній практиці
	ВК 30. Діалектика як світоглядна основа наукових досліджень
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

Навчальна дисципліна «Проблеми теорії держави і права» забезпечує досягнення таких результатів навчання, передбачених освітньо-науковою програмою «Доктор філософії з права»:

РН-8. Демонструвати розуміння теоретичних основ, термінології та практики професійної діяльності в галузі права.

РН-9. Демонструвати знання та розуміння сучасних актуальних питань, історії розвитку, закономірностей, проблем та тенденцій правового регулювання суспільних відносин у різних галузях.

РН-10. Ефективно працювати з джерелами національного та міжнародного права, виявляти колізії, прогалини, інші недоліки правового регулювання.

РН-11. Тлумачити нормативно-правові акти, оцінювати судову практику та правильно застосовувати їх при вчиненні різних правових дій.

РН-15. Демонструвати вміння формулювання власної цілісної, логічної й обґрунтованої позиції щодо правової проблеми, відстоювати і захищати її перед підготовленою аудиторією.

<i>Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен:</i>	
<i>1. Знання</i>	
1.1)	описувати проблеми закономірностей розвитку державно-правової дійсності на всіх історичних етапах її існування;
1.2)	називати проблемні аспекти формування базових державно-правових понять, що є вихідними для галузевих юридичних наук та спеціальних правових дисциплін;
1.3)	визначати природу і закономірності розвитку державно-правової сфери життя суспільства в рамках системного підходу та можливості обґрунтування думки, що теорія держави і права виступає як фундамент юридичного світогляду, мислення і культури майбутніх науковців
1.4)	Відтворювати проблеми побудови основних правових конструкцій – вчення про норми права, правові відносини, систему права та правову систему тощо
1.5)	впорядковувати юридичну термінологію, необхідну для опанування та написання дисертаційного дослідження
<i>2. Розуміння</i>	
2.1)	пояснювати зміст основних правових термінів і суміжних категорій;
2.2)	класифікувати методи наукового пізнання державно-правових явищ за різними критеріями;
2.3)	обговорювати сучасні досягнення наукової думки в галузі теорії держави і права;
2.4)	з'ясувати проблемні аспекти формування держави, права та інших основних інститутів
2.5)	пояснювати аргументовано різницю між історичними типами та формами держави, джерелами права.

3. Застосування знань	
3.1)	демонструвати навички дослідження закономірностей виникнення розвитку і функціонування держави і права;
3.2)	застосовувати основоположні ідеї та теорії для пояснення явищ державно-правової дійсності;
3.3)	використовувати понятійно-категоріальний апарат юридичної науки для вирішення правових проблем;
3.4)	знаходити різницю між побідними правовими категоріями;
3.5)	критично оцінювати правову систему.
4. Аналіз	
4.1)	дискутувати з приводу висунутих теорій та тверджень щодо явищ державно-правової дійсності;
4.2)	виділяти головні положення (завдання, пропозиції, оцінки тощо), викладені в певній теорії, твердженні;
4.3)	аналізувати норми права, застосовуючи методи пізнання державно-правових явищ;
4.4)	порівнювати між собою базові теоретико-правові поняття, знаходити їх спільні та відмінні риси;
4.5)	дискутувати щодо сутності та основних властивостей держави і права, ролі і змісту принципів права, особливостей та значущості права як соціального регулятора та його відмінність від інших регуляторів суспільних відносин, структури системи права і системи законодавства, поняття правової системи та зв'язків між її основними елементами;
5. Синтез	
5.1)	розробляти понятійний апарат, що пов'язаний із існуванням та функціонуванням держави і права;
5.2)	формулювати власні висновки щодо поняття, явища, яке вивчається;
5.3)	обґрунтовувати стан і перспективи розвитку тих або інших інститутів держави і права з точки зору основних постулатів теорії держави і права;
5.4)	аргументувати власну точку зору з позицій знання та розуміння основних закономірностей виникнення, розвитку та функціонування державно-правових явищ;
5.5)	узагальнювати загальні, специфічні та особливі закономірності розвитку державно-правової дійсності, форм і способів впливу держави і права на людину, що дасть можливість зрозуміти природу державно-правових явищ і їх роль у розвитку людської цивілізації.
6. Оцінювання	
6.1)	критикувати та пояснювати основні державно-правові інститути та явища;
6.2)	обґрунтовувати законність і доцільність правових рішень, що приймаються;
6.3)	узагальнювати в систему набуті знання про державу і право, засвоїти науково-правові поняття та категорії, їх сутність, призначення у системі державотворення;
6.4)	співвідносити поняття та сутність законності й правопорядку, а так само наслідки, що тягнуть за собою порушення режиму законності
6.5)	робити висновок щодо стану і перспектив розвитку тих або інших інститутів держави і права з точки зору основних постулатів теорії держави і права;
7. Створення (творчість)	
7.1)	розробляти самостійно схеми основних правових понять, розкривати їх сутність;
7.2)	робити співвідношення державно-правових явищ, наочно показувати їх значення;
7.3)	створювати власні висновки, виробляти самостійне бачення певних явищ

державно-правової дійсності на основі вивченого та проаналізованого матеріалу;
7.4) пропонувати шляхи вирішення правових проблем і колізій;
7.5) будувати професійну та буденну діяльність, виходячи з розуміння основних закономірностей виникнення, розвитку та функціонування держави і права.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Проблеми методології теорії держави і права

Поняття та загальна характеристика методології теорії держави і права. Конкретні методи вивчення держави і права. Проблематика класифікації методів пізнання державно-правових явищ. Порівняльний метод та його можливості.

Тема 2. Сучасний погляд на проблему предмета і системи теорії держави і права

Традиційний підхід до проблеми предмета і системи теорії держави і права. Нові підходи до проблеми предмета і системи теорії держави і права. Понятійно-категоріальний апарат та концепція теорії держави і права. Місце теорії держави і права в системі юридичних наук. Теорія держави і права та суспільні науки: питання взаємодії

Тема 3. Теорія демократії

Поняття і ознаки демократії. Функції і принципи демократії. Форми, інститути демократії. Цінність демократії. Стан сучасного демократизму.

Тема 4. Правова держава і проблеми її формування в Україні

Становлення та розвиток ідеї правової держави. Сучасна концепція правової держави. Теоретичні та практичні аспекти побудови правової держави в Україні.

Тема 5. Громадянське суспільство

Поняття громадянського суспільства. Становлення та розвиток теорії громадянського суспільства. Шляхи побудови громадянського суспільства в Україні.

Тема 6. Юридичний процес

Поняття і основні риси юридичного процесу. Види та стадії юридичного процесу. Система процесуального права.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна форма навчання/ Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Проблеми методології теорії держави і права	24	2	2	-	-	20
2.	Сучасний погляд на проблему предмета і системи теорії держави і права	24	2	2	-	-	20
3.	Теорія демократії	13	2	1	-	-	10
4.	Правова держава і проблеми її формування в Україні	23	2	1	-	-	20
5.	Громадянське суспільство	12	2	1	-	-	10
6.	Юридичний процес	23	2	1	-	-	20
	Всього годин	120	12	8	-	-	100

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні) заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота аспірантів

4.3.1. Самостійна робота аспірантів включає завдання до кожної теми та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи аспірантів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.4. Самостійна робота аспірантів денної та заочної форми навчання передбачена навчальним планом у формі виконання домашньої контрольної роботи.

4.3.5. Завдання для самостійної роботи аспірантів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдові презентації.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань;

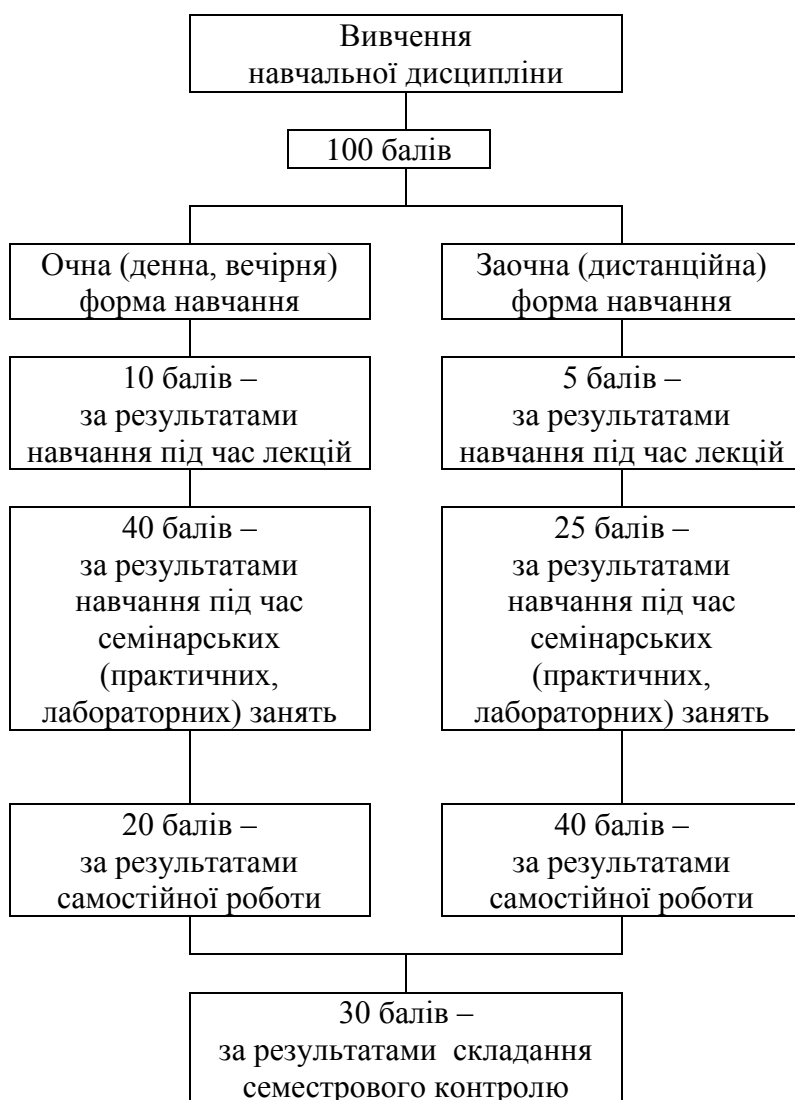
Поточний контроль знань аспірантів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліцопитування аспірантів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове(у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
- 4) захист підготовленого звіту про виконання ІНДЗ;
- 5) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену. Структура екзаменаційного білету включає три теоретичних питання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів аспірантам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих аспірантом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Андрусишин Б. Юридичні та фактичні підстави незалежності української держави. Вісник Академії правових наук України. 2012. № 4. С. 114- 122.
2. Антонов В. О. Методологія дослідження принципів системи забезпечення національної безпеки України. Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2013. Вип. 62. С. 104-108.
3. Білас І. Г., Білас Ф. І. Трансформація загальної теорії держави і права у сучасну юриспруденцію та її функціональне призначення у формуванні праворозуміння юристів. Наше право. 2015. № 4. С. 5-16.
4. Богуцька Н. М. Методологічне значення юридичних конструкцій у контексті методу правознавства. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія: Юридичні науки. 2017. Вип. 5. С. 10- 17.
5. Варламова Н. Методологія юридичної науки: спокуса постмодерном. Право України. 2014. № 1. С. 69-77.
6. Венгеров А. Б. Теория государства и права: учеб. 10-е изд., стер. Москва: Омега-Л, 2014. 607 с.
7. Вільчинська С. Проект методології нового типу (підхід філософської антропології). Університетська кафедра. 2018. № 7. С. 93-98.
8. Воронин М. В. Основания и проявления системности права: моногр. Москва: Юрлитинформ, 2016. 196 с.
9. Гаврилова Ю. А. Толкование и конкретизация права: учеб. пособ. Волгоград: ФГАОУ ВПО «Волгоградский гос. ун-т», 2015. 46 с.
10. Ганич О. А. Правотворчість в державному управлінні: навч. посіб. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 414 с.
11. Дубов Г. О. Плюралізм правової методології: зміст, особливості інтерпретацій та умов формування юридичної науки на сучасному етапі розвитку. Часопис Київського університету права. 2011. № 1. С. 48-51.
12. Кресін О. Формування теоретико-методологічних засад порівняльного правознавства у працях Пауля Йоганна Анзельма фон Файєрбаха. Право України. 2012. № 1-2. С. 380-394.
13. Кукарцев О. В. Значення методу типологізації у методології порівняльного історико-соціологічного дослідження імперій Ш. Айзенштадта. Гілея. 2018. Вип. 131. С. 387-391.
14. Лациба М. В. Місцева демократія в Україні: нові стандарти. Київ: Агентство «Україна», 2013. 232 с.
15. Леоненко Н. Т. Законодательная техника: науч. пособ. Новосибирск: РАНХиГС, 2015. 275 с.
16. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види: моногр. Харків: Права людини, 2015. 277 с.
17. Макушев П. В., Хрідочкін А. В. Теорія правозастосування: навч. посіб. Дніпро: Гельветика, 2018. 360 с.
18. Машков А. Проблеми теорії держави і права. Основи: Курс лекцій К.: К.І.С., 2008. 470 с.
19. Машков А. Проблеми теорії держави і права: співвідношення та межі. Київ: К.І.С., 2011. 344 с.
20. Наливайко Л. Р., Беляєва М. В. Політична функція Української держави: теоретико-правові та конституційно-правові засади: моногр. Київ: ХайТек Прес, 2013. 316 с.

21. Оборотов Ю. Аспекти розгортання методології юриспруденції. Право України. 2014. № 1. С. 33-39.
22. Оніщенко Н. М. Методологія теорії держави і права (деякі аспекти розгляду). Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2016. Вип. 71. С. 3-20.
23. Поляков А. В. Общая теория права: проблемы интерпретации в контексте коммуникативного подхода: учеб. 2-е изд., испр. и доп. Москва: Проспект, 2016. 832 с.
24. Попович В.М. Теорія держави і права: концепція, праксеологія та методологія розвитку: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2015. 384 с.
25. Проблеми теорії держави і права (опорні конспекти) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид., змін. й допов. М. В. Кравчук (авт.-упоряд.). Тернопіль : Екон. думка, 2016. 420 с.
26. Саїдов А. Методологічні проблеми антропології права. Право України. 2014. № 1. С. 56-165.
27. Сухонос В. В. Теорія держави і права: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2005. 536 с.
28. Цуркан-Сайфуліна Ю. В. Антропологія права і влади як філософсько-правова проблема. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2017. Вип. 2. С. 7-20.
29. Честнов І. Посткласична методологія права. Право України. 2014. № 1. С. 78-85.
30. Шевченко М. Є. Деякі аспекти методологічного комплексу сучасної методичної науки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2017. Вип. 58. С. 178-183.

7.2. Додаткові джерела

31. Кучеренко Д. С. Правничі поняття і термінологія у методології юридичної науки. Вісник Запорізького національного університету. Серія: Юридичні науки. 2017. № 2. С. 30-38.
32. Кчук А. М. Методологія правознавства: пропедевтичний аспект. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2016. Вип. 4 (1). С. 21-24.
33. Панов М. Проблеми методології формування категоріально-понятійного апарату юридичної науки. Право України. 2014. № 1. С. 50-60.
34. Чорноморденко І. Позанаукова і наукова методологія. Постановка проблеми. Університетська кафедра. 2018. № 7. С. 85-92.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.pravoznavec.com.ua/>- електронна бібліотека юридичної літератури «Правовед»
2. <http://www.lib.ua-ru.net/>- електронна юридична бібліотека «Веда»
3. <http://gumer.info> – бібліотека Гумер(електронні підручники з гуманітарних наук для студентів)
4. <http://www.president.gov.ua> – офіційний сайт Президента України.
5. <http://www.rada.gov.ua> – офіційний сайт Верховної Ради України.
6. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
7. <http://www.minjust.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства юстиції України.
8. <http://studies.in.ua/aktualni-problemy-teorii-derzhavy-ta-prava-lekcii.html> - конспект лекцій з курсу "Актуальні проблеми теорії держави та права"

Розробники робочої програми:

Вовк В. М. – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, професор.

Олійник У.М. – доцент кафедри теорії та історії держави і права, кандидат юридичних наук.

_____ В. М. Вовк

10 червня 2020 року

_____ У. М. Олійник

10 червня 2020 року

Схвалено кафедрою теорії та історії держави і права 10 червня 2020 року, протокол № 10.

Завідувач кафедри _____ Л. Л. Місінкевич

10 червня 2020 року

Декан юридичного факультету

_____ С. А. Крушинський

10 червня 2020 року

Погоджено методичною радою університету 18 червня 2020 року, протокол № 8.

Голова методичної ради _____ І. Б. Ковтун

16 червня 2020 року